

УДК 351.88: 327.39

<https://doi.org/10.62664/cpa.2024.02.22>

Василь ОСТАП'ЯК,

професор кафедри публічного управління та адміністрування,

доктор політичних наук, доцент,

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ORCID ID <http://orcid.org/0000-0001-9374-1956>

Віктор СЕРДИНСЬКИЙ,

аспірант кафедри публічного управління та адміністрування,

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ORCID ID <http://orcid.org/0009-0001-7077-5309>

(© ОСТАП'ЯК В., СЕРДИНСЬКИЙ В., 2024)

ШЛЯХ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ЧЕРЕЗ СТІЙКІСТЬ І ТРАНСФОРМАЦІЮ

Статтю присвячено аналізу сучасних викликів, перед якими постала Україна, та їх впливу на національний розвиток і євроінтеграційний курс країни. У центрі уваги знаходяться два основні процеси: боротьба з російською агресією та прагнення до інтеграції в європейський простір. Автори розглядають ці виклики як переломний момент в історії України, що, попри свою складність, відкриває нові можливості для глибоких трансформацій у суспільстві, економіці, політиці та культурі.

Вступна частина статті акцентує увагу на історичному контексті переломних моментів, що визначали розвиток людства, зокрема соціальних, політичних і технічних змін. Аналізуючи історичні паралелі, автори доводять, що подібні виклики, як правило, стають

каталізаторами для глобальних трансформацій. Ця теза слугує основою для дальшого розгляду сучасної ситуації в Україні. У частині, присвяченій війні з росією, детально аналізуються наслідки агресії, зокрема людські втрати, економічні збитки та загрози глобальній безпеці. Війна розглядається не лише як серйозний виклик, але і як стимул (як не парадоксально) для згуртування українського суспільства, активізації волонтерського руху та інноваційного розвитку у сфері оборони. Український народ і Збройні сили постають у статті символом стійкості та незламності.

Питання євроінтеграції розкривається через призму реформ, що проводяться в межах адаптації до європейських стандартів. Окремо висвітлюються реформи у сферах антикорупційної політики, судочинства, децентралізації, енергетичної незалежності та адаптації законодавства до *acquis communautaire*. Наголошується, що євроінтеграція є не лише технічним, але й ціннісним процесом, що змінює саму свідомість громадян і формує демократичну ідентичність.

Автори акцентують увагу на ролі культурних і соціокультурних зв'язків у євроінтеграційному процесі. Особлива увага надається академічній мобільності, яка сприяє обміну знаннями, упровадженню інноваційних методик навчання та формуванню спільної європейської ідентичності. Програми, такі як *Erasmus+*, наголошується, постають як ключові інструменти інтеграції. Завершальна частина статті розглядає перспективи реформ, що мають забезпечити дальшу інтеграцію України до ЄС, уключаючи модернізацію державного управління, розвиток обороноздатності, економічну стабільність та екологічну політику. Автори зазначають, що навіть в умовах війни Україна демонструє здатність до інновацій й адаптації, закладаючи фундамент для свого майбутнього як демократичної та економічно сильної європейської держави.

Ключові слова: Україна, ЄС, війна, демократичні зміни, суспільна стійкість.

Vasyl OSTAPIAK,

Professor of the Department of Public Management and Administration,

Doctor of Political Science, Associate Professor,

Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

ORCID ID <http://orcid.org/0000-0001-9374-1956>

Viktor SERDYNS`KYI,

Postgraduate student of the Department

of Public Management and Administration,

Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

ORCID ID <http://orcid.org/0009-0001-7077-5309>

(© OSTAPIYAK V., SERDYŃSKYI V., 2024)

THE PATH TO EUROPEAN INTEGRATION THROUGH RESILIENCE AND TRANSFORMATION

The article analyzes the contemporary challenges faced by Ukraine and their impact on the country's national development and European integration course. The focus is on two key processes: the fight against Russian aggression and the aspiration for integration into the European space. The authors view these challenges as a turning point in Ukraine's history, which, despite its complexity, opens new opportunities for profound transformations in society, the economy, politics, and culture.

The introductory section of the article emphasizes the historical context of pivotal moments that have shaped humanity's development, including social, political, and technological changes. By analyzing historical parallels, the authors argue that such challenges often act as catalysts for global transformations. This thesis serves as a foundation for further exploration of

Ukraine's current situation. The section dedicated to the war with Russia provides a detailed analysis of the consequences of aggression, including human losses, economic damage, and threats to global security. The war is seen not only as a serious challenge but also as a stimulus for the cohesion of Ukrainian society, the activation of the volunteer movement, and innovative development in the defense sector. The Ukrainian people and armed forces are presented in the article as symbols of resilience and indomitability.

*The issue of European integration is examined through the lens of reforms carried out as part of adaptation to European standards. Specific attention is given to reforms in anti-corruption policy, judicial proceedings, decentralization, energy independence, and the harmonization of legislation with the *acquis communautaire*. It is emphasized that European integration is not merely a technical process but also a value-driven one, transforming citizens' consciousness and shaping a democratic identity.*

The authors highlight the role of cultural and socio-cultural connections in the process of European integration. Particular attention is paid to academic mobility, which facilitates knowledge exchange, the implementation of innovative teaching methods, and the formation of a shared European identity. Programs such as Erasmus+ are underscored as key tools for integration. The concluding part of the article examines the prospects for reforms aimed at ensuring Ukraine's further integration into the EU, including the modernization of public administration, the development of defense capabilities, economic stability, and environmental policy. The authors note that even in wartime conditions, Ukraine demonstrates the ability to innovate and adapt, laying the foundation for its future as a democratic and economically strong European state.

Key words: *Ukraine, EU, war, democratic changes, societal resilience.*

Історія людства є неперервним ланцюгом викликів, що постають перед суспільством, політикою та наукою. Війни, соціальні революції, технічні прориви та економічні кризи – це лише деякі з тих переломних моментів, що визначали напрямок розвитку цивілізації. Такі виклики завжди вимагали мобілізації всіх ресурсів людського розуму, духовної стійкості та колективної волі. У наш час Україна переживає власний переломний момент, що став водночас і викликом, і можливістю – це прагнення до європейської інтеграції на тлі жорстокої війни з росією. Переломні моменти в історії не тільки випробовують суспільства, але й стають каталізаторами для глибоких змін. Французька революція XVIII століття поклала початок демократії та прав людини, індустріальна революція докорінно змінила економіку та спосіб життя, а Друга світова війна стала імпульсом для створення ООН і зміцнення ідеї міжнародного співробітництва. *«Уперше в ХХ ст. незалежність України було проголошено 22 січня 1918 року текстом IV Універсалу. І хоча вже тоді Україна мала всі ознаки держави: герб, територію, військо, грошову систему, дипломатичні відносини з іншими державами, усе ж проіснувала лише три роки»* [1]. Для України таким викликом стало не лише здобуття незалежності, але й боротьба за її утвердження в умовах агресії та геополітичних змін.

Питання євроінтеграції для України є одним із найактуальніших і водночас найважливіших завдань сучасності. Це не лише політичний курс чи економічна стратегія, але й прагнення до глибоких і стійких змін у всіх сферах життя: від верховенства права до стандартів освіти, від екологічної політики до обороноздатності. Євроінтеграція символізує для України прагнення стати частиною демократичної спільноти, де людина є головною цінністю, а права і свободи – основою суспільства. Цей процес, однак, вимагає від країни колосальних зусиль. Реформи, що проводяться в межах асоціації з ЄС, мають змінити не лише законодавство, а й свідомість

громадян. Це означає боротьбу з корупцією, підвищення прозорості державних інституцій, захист прав людини та адаптацію до жорстких економічних і соціальних стандартів.

«Державна політика національної безпеки України формується і реалізується за умов, коли в сучасному світі нівелюється різниця між внутрішніми та зовнішніми аспектами безпеки, зростає вага несилових (політичних, економічних, соціальних, енергетичних, екологічних, інформаційних тощо) складників її забезпечення» [2, с. 399-410; 3, с. 290-350].

Сучасна війна з росією стала найбільшим викликом для України за всю історію її незалежності. Водночас ця війна також стала доказом неймовірної стійкості Українського народу. Попри руйнування, втрати і постійний тиск, українці демонструють приклади мужності, згуртованості та інноваційного підходу до оборони. Збройні сили України стали символом незламності, отримуючи визнання в усьому світі. Проте не менш важливу роль відіграє громадянське суспільство, що забезпечує тил, волонтерський рух і підтримку для постраждалих. Водночас науковці, інженери та підприємці працюють над новими технологіями, спрямованими на зміцнення обороноздатності та відбудову країни. Ця стійкість не лише забезпечує виживання держави в умовах війни, але й формує основу для її дальшого розвитку. Вона показує світу, що Україна є державою, що готова боротися за свої цінності і місце у світі.

Як відомо, Україна нині стоїть на перехресті історичних викликів. Війна з росією та прагнення до європейської інтеграції є взаємопов'язаними процесами, що формують майбутнє країни. Глибокі зміни в усіх сферах життя, що передбачаються в межах євроінтеграції, та стійкість у війні є тими чинниками, що дозволять Україні не лише вистояти, але й стати сильнішою. Історія вчить, що переломні моменти –

це не лише випробування, але й шанс на нове майбутнє. Україна має всі шанси використати цей шанс на повну.

Наша країна сьогодні стоїть перед серйозними викликами, що впливають не лише на її долю, але й на безпеку всього світу. Найгострішим із них залишається війна з росією, яка почалася 2014 року й досягла апогею після повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року. Російська агресія принесла з собою тимчасову окупацію Криму, частини Донбасу (Донецької та Луганської областей), Запорізької, Херсонської й Харківської областей та масові бойові дії по всій території країни. Це спричинило величезні людські втрати, руйнування інфраструктури та масштабну економічну кризу. Україна змушена була витратити значні ресурси на захист, водночас покладаючись на підтримку міжнародної спільноти. Окрім того, росія активно використовує ядерний шантаж, створюючи загрозу глобальній безпеці. Її провокаційні заяви, дії навколо Запорізької атомної електростанції та маніпуляції з ядерною зброєю підвищують ризики катастрофи, що може мати трагічні наслідки для всього світу. Це додає напруги й вимагає консолідації зусиль міжнародної спільноти для запобігання подібним сценаріям.

Війна в Україні також супроводжується актами міжнародного тероризму. Росія використовує удари по цивільній інфраструктурі, депортацію українців, вбивства мирного населення та інші жакливі методи, що порушують всі норми міжнародного права. Крім того, її економічний та енергетичний тиск на Європу стає ще одним проявом цього терору, демонструючи глобальні наслідки її агресії. Війна створює значні перешкоди для реалізації євроінтеграційного курсу України. Анексія територій, внутрішня дестабілізація, економічні труднощі та вимушена релокація мільйонів громадян ускладнюють шлях до зближення з Європейським Союзом. Попри це, українське суспільство демонструє незламність і згуртованість, що стимулює демократичні зміни, боротьбу з

корупцією та зміцнення верховенства права. «Агресивні дії Росії, що чиняться для виснаження української економіки й підризу суспільно-політичної стабільності задля знищення Української держави і захоплення її території. Продовжують мати місце неефективність системи гарантування національної безпеки і оборони України, корупція та неефективна система державного управління, економічна криза, виснаження фінансових ресурсів держави, зниження рівня життя населення, загрози енергетичній безпеці, загрози інформаційній безпеці, загрози кібербезпеці й безпеці інформаційних ресурсів, загрози безпеці критичної інфраструктури, загрози екологічній безпеці» [4].

У цих непростих умовах формується потужна мотивація до зближення з Європою. Україна, що стала форпостом у боротьбі за європейські цінності, дедалі активніше долучається до європейських процесів. Її боротьба наголошує на важливості спільної безпеки, що сьогодні є ключовою не лише для нашої держави, але й для всіх країн Європейського Союзу. Попри масштабні труднощі, Україна впевнено рухається до свого європейського майбутнього, демонструючи світу приклад незламної волі, прагнення до свободи та готовності боротися за процвітання й мир.

Успішна євроінтеграція України є стратегічною метою, що не лише визначає її майбутнє, а й демонструє силу демократії та здатність до трансформації навіть у найскладніших умовах. Процес інтеграції до Європейського Союзу потребує реалістичного підходу, заснованого на поступовому впровадженні європейських стандартів та адаптації національного законодавства до *acquis communautaire*. Це не лише технічний процес, але й ціннісна еволюція, що зміцнює демократичні інститути, верховенство права та права людини. Україна вже показала високий рівень стійкості своїх інститутів публічного управління навіть у контексті війни, що є унікальним прикладом для інших країн. У цей час

демократичні інститути працюють на повну потужність, зберігаючи функціональність державного апарату, проводячи реформи та забезпечуючи базові права громадян. Війна не стала на заваді реформам, а навпаки, стимулювала їх динаміку. Це можна спостерігати в продовженні впровадження антикорупційних механізмів, зміцненні судової системи та децентралізації. Ці реформи формують базу для стійкої інтеграції до ЄС, оскільки відповідність європейським стандартам у цих сферах є невід’ємною умовою успіху.

Одним із ключових інструментів є узгодження програмних механізмів із міжнародними партнерами. Це включає ефективне використання міжнародної технічної допомоги, що спрямована на зміцнення секторів економіки, управління та соціальної сфери. Розширення програм торговельних переваг, таких як угода про вільну торгівлю, дозволяє українським підприємствам інтегруватися до європейських ринків, водночас стимулюючи вдосконалення виробничих процесів. Гармонізація технічних стандартів забезпечує відповідність української продукції вимогам європейського ринку, що сприяє розширенню експорту та підвищенню конкурентоспроможності. Успішна євроінтеграція вимагає системного підходу до планування та реалізації реформ. Реалістичні методи, такі як поступове впровадження змін із пілотними проєктами, дозволяють тестувати нові моделі без ризику масштабних невдач. Українські демократичні інститути мають продовжувати активну роботу над інтеграцією громадянського суспільства у цей процес, створюючи нові платформи для діалогу та моніторингу. Перспективи євроінтеграції України, як наголошують українські філософи – *«не лише демократичні традиції, свобода руху ідей, товарів, фінансів, а й насамперед новий рівень відповідальності. Відповідальності за дотримання високих стандартів у багатьох галузях..., за спільне*

майбутнє, за ту саму спільну ідентичність, яка нині намагається виразнитися із непростой взаємодії різних національних культур» [5].

Навіть у складних умовах війни Україна демонструє здатність до інновацій у публічному управлінні та адаптації до викликів. Це свідчить про те, що євроінтеграція є не лише мрією, а й практично досяжною метою. Вона стане завершенням довгого шляху реформ, водночас відкривши нові можливості для розвитку України як сучасної, демократичної та економічно сильної європейської держави. Одним із ключових складників євроінтеграції України є розвиток культурних і соціокультурних зв'язків, що сприяють зближенню народів, поглибленню взаєморозуміння та створенню спільного європейського культурного простору. Цей процес охоплює різні аспекти, серед яких особливу роль відіграє академічна мобільність здобувачів вищої освіти та викладачів. У сучасних умовах євроінтеграція постає не лише політичним чи економічним явищем, а й культурним зрушенням, що зміцнює міжкультурний діалог, зменшує культурні бар'єри, усуває упередження та створює можливості для взаємозбагачення національних культур. Україна, маючи багату історичну та культурну спадщину, здатна зробити вагомий внесок у формування спільних європейських цінностей, заснованих на демократії, правах людини та культурному різноманітті.

Особливо важливим інструментом для розвитку соціокультурних зв'язків є академічна мобільність здобувачів вищої освіти і викладачів, що сприяє обміну знаннями, досвідом і цінностями. Викладачі, беручи участь у програмах академічного обміну, адаптують європейські освітні стандарти, упроваджують інноваційні методики навчання, а також сприяють інтеграції української освітньої системи до європейського простору. Здобувачі вищої освіти, своєю чергою, отримують доступ до сучасних освітніх ресурсів і розширюють світогляд, спілкуючись із представниками інших культур. Участь у таких програмах формує спільну

європейську ідентичність, оскільки контакт із носіями інших культур допомагає молоді зрозуміти цінності багатокультурного суспільства. Спільні проекти, участь у міжнародних конференціях та академічних заходах створюють умови для довготривалої співпраці між народами, закладаючи основу для нових орієнтирів у євроінтеграційному процесі.

Важливу роль у цьому контексті відіграють програми академічної мобільності, такі як Erasmus+, що сприяють інтеграції української освіти до європейського простору. Вони дозволяють українським студентам і викладачам здобути унікальний міжнародний досвід, створюючи мережу випускників, які стають амбасадорами європейських цінностей в Україні. Однак, розвиток академічної мобільності стикається з низкою викликів, зокрема недостатнім фінансуванням міжнародних програм, мовними бар'єрами та бюрократичними труднощами у визнанні дипломів і сертифікатів. Для подолання цих проблем потрібно забезпечити належне фінансування мобільності, активно інтегрувати вивчення іноземних мов у освітню систему України та спростити процедури визнання іноземних кваліфікацій. *«Міністерство освіти і науки України розробило 11 проектних пропозицій для покриття першочергових потреб сфери освіти на період воєнного стану, що відповідають ключовим пріоритетам освітньої політики. Їх вчасна імплементація може мінімізувати освітні втрати та підвищити стійкість української освіти в умовах війни»* [6].

Таким чином, розвиток культурних і соціокультурних зв'язків, зокрема через академічну мобільність, є важливим чинником євроінтеграції України. Він не лише сприяє зближенню народів, але й формує нові орієнтири для реформування українського суспільства, освіти та культури відповідно до європейських стандартів.

Євроінтеграція України в умовах війни з Росією є складним, але стратегічно важливим процесом, що передбачає застосування низки методів і засобів, спрямованих на зближення з Європейським Союзом.

Одним із ключових інструментів є гармонізація національного законодавства з нормами ЄС. Зокрема, ухвалення законодавчих актів у сферах захисту прав людини, антикорупційної політики, судової реформи, екології та енергетики забезпечує відповідність правової системи України європейським стандартам.

Особлива увага надається співпраці у сфері оборони, що включає спільні навчання з країнами-членами НАТО, отримання озброєння та модернізацію армії за стандартами Альянсу. Це не лише підвищує обороноздатність країни, але й зміцнює її позиції в європейській системі безпеки. Крім того, Україна активно використовує фінансову допомогу ЄС, що спрямована на відновлення інфраструктури та підтримку економіки. Інтеграція культурної та освітньої сфер також сприяє гармонізації відносин із європейським співтовариством. Участь у програмах обміну, таких як Erasmus+ та Horizon Europe, дозволяє адаптувати українські освітні стандарти до європейських і формувати спільне ціннісне поле.

Важливим напрямком є реформа безпеки та оборони, що включає завершення переходу Збройних сил України на стандарти НАТО та розвиток оборонної промисловості. Децентралізація продовжує відігравати ключову роль у зміцненні місцевого самоврядування та збільшенні автономії громад, що особливо важливо в контексті повоєнного відновлення. Економічні реформи передбачають створення сприятливих умов для малого і середнього бізнесу через зменшення податкового навантаження, дерегуляцію та стимулювання інвестицій. Інфраструктурні проєкти стануть основою для відновлення транспортної, енергетичної та соціальної інфраструктури. Цифровізація державного управління продовжуватиметься через розширення програми «Дія», що сприятиме зменшенню бюрократії та забезпеченню прозорості. Особливої уваги буде надано реформам у сфері освіти та науки. Адаптація українських освітніх і

наукових програм до європейських стандартів, а також розширення співпраці між університетами дозволять Україні посісти гідне місце в європейському освітньому просторі. Екологічна політика також стане важливим компонентом реформ, передбачаючи виконання положень Європейського зеленого курсу, скорочення викидів парникових газів і перехід до циркулярної економіки.

Реалізація цих реформ сприятиме економічній стійкості, підвищенню якості життя громадян та зміцненню позицій України як ключового гравця в регіоні. У підсумку, повна інтеграція до Європейського Союзу стане логічним завершенням цих процесів, утверджуючи Україну як сучасну, ефективну та стійку державу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Історія України – шлях до Незалежності. *До 30-ї річниці незалежності України*. 2021. URL: <https://khm.gov.ua/uk/content/istoriya-ukrayiny-shlyah-do-nezalezhnostido-30-yi-richnyci-nezalezhnosti-ukrayiny>.

2. Єрмолаєва А.В. Україна у 2010 році : щорічні оцінки суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку. Монографія. К. : НІСД, 2010. 528 с.

3. Корнієвський О. А. Громадські об'єднання у системі національної безпеки держави. Монографія. К. : Альтерпрес, 2010. 396 с.

4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України». Указ Президента України № 387/2015.

5. Козловець М. А. Європейська інтеграція і національна ідентичність : український контекст. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2008. Вип. 35. С. 148-160.

6. Невідкладні потреби освіти і науки України. *М-во освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/>

ministerstvo/diyalnist/mizhnarodnadilnist/pidtrimka-osviti-i-nauki-ukrayini-pid-chas-vijni/nevidkladni-potrebi-osviti-inauki-ukrayini.

REFERENCES

1. Istoriiia Ukrainy – shliakh do Nezalezhnosti. Do 30-yi richnytsi nezalezhnosti Ukrainy. 2021. URL: <https://khm.gov.ua/uk/content/istoriya-ukrayiny-shlyah-do-nezalezhnostido-30-yi-richnyci-nezalezhnosti-ukrayiny>.

[in Ukrainian]

2. Iermolaieva A. V. Ukraina u 2010 rotsi : shchorichni otsinky suspil`no-politychnoho ta sotsial`no-ekonomichnoho rozvytku. Monohrafiia. K. : NISD. 2010. 528 s. [in Ukrainian]

3. Korniiivs`kyi O. A. Hromads`ki obiednannia u systemi national`noi bezpeky derzhavy. Monohrafiia. K. : Alterpres, 2010. 396 s. [in Ukrainian]

4. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 6 travnia 2015 roku «Pro Stratehiiu national`noi bezpeky Ukrainy». Ukaz Prezydenta Ukrainy № 387/2015. [in Ukrainian]

5. Kozlovets` M. A. Yevropeis`ka intehratsiia i natsionalna identychnist` : ukrains`kyi kontekst. *Humanitarnyi visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii*. 2008. Vyp. 35. S. 148–160. [in Ukrainian]

6. Nevidkladni potreby osvity i nauky Ukrainy. M-vo osvity i nauky Ukrainy. URL: <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/diyalnist/mizhnarodnadilnist/pidtrimka-osviti-i-nauki-ukrayini-pid-chas-vijni/nevidkladni-potrebi-osviti-inauki-ukrayini>. [in Ukrainian]